

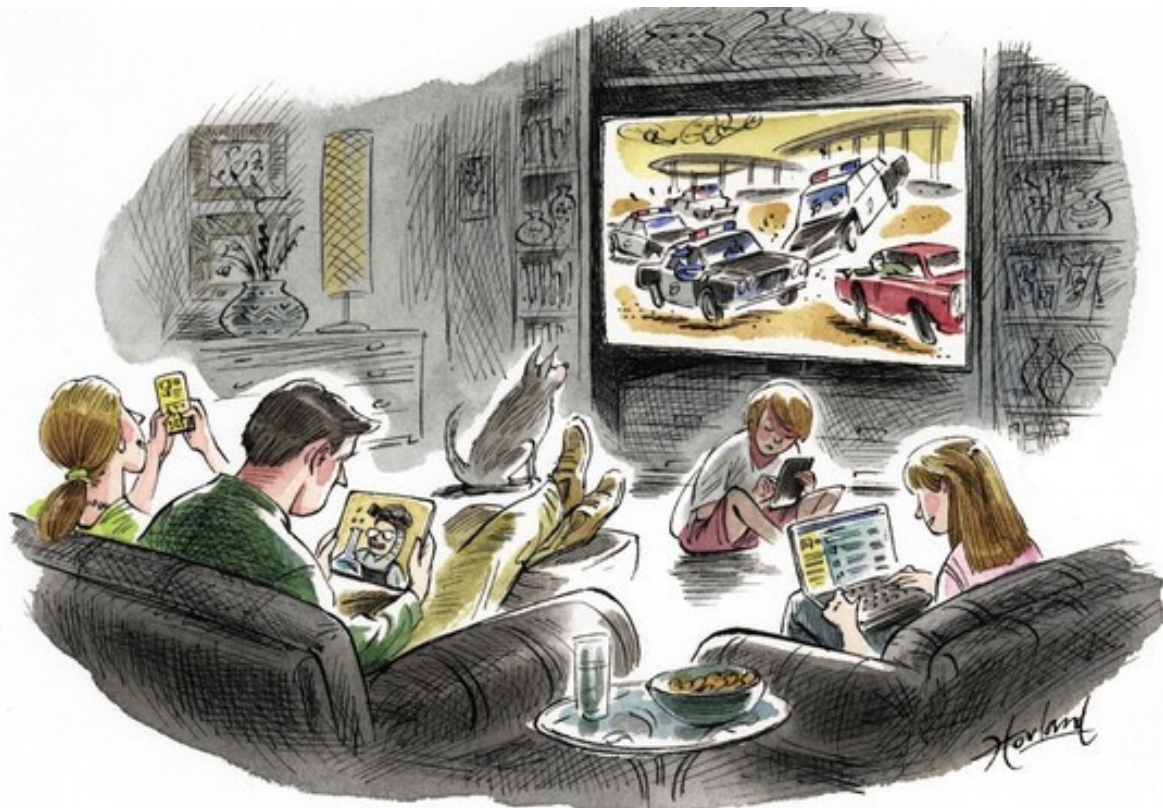
Dr. Milan Zver

ZAKAJ SEM GLASOVAL PROTI ŠE ENI MEDIJSKI REGULACIJI¹

I. Uvod

Zgodovina medijev je fascinantna, še posebej, če jo gledamo skozi prizmo razvoja množičnih medijev, kot so tradicionalni tisk, radio in televizija. So neločljivi del obdobja moderne v najširšem pomenu te besede. A na polju medijev se dogajajo globoke spremembe. Še najbolj uveljavljeni razlagalci družbenih fenomenov - kot so na primer sociologi - do nedavna niso zaslutili pojava in pomena novih družabnih medijev, ki so ustaljene medijske algoritme temeljito spremenili. Klasično medijsko pravilo, oziroma tradicionalni medijski poslovni model, ki pravi, da komunikacija temelji na liniji od medijskega producenta, preko medijskega nosilca do medijskega recipienta, se je zrušilo kot hišica in kart. Ti. trajni (množični) producenti javnega mnenja, nekateri so jih poimenovali celo producenti družbenega smisla, so v zadnjih časih nepričakovano dobili konkurenco izven običajne medijske strukture na Facebooku, Instagramu, X (bivši Twitter), Tik-Toku, podcastih Spotify ali AppleMusic itd. Monopol tradicionalnih dominantnih medijev ni več tako očiten. Nekoč nemočen recipient se s pomočjo novih družabnih medijev lahko spremeni v samega producenta javnega mnenja. To je prava revolucija v komunikacijskih procesih, čeprav je treba priznati, da imajo klasični dominantni mediji še vedno premoč na medijskem polju (58% zaupa radiu, 51% televiziji, 51% tisku in 35% internetu).

¹ Ta tekst je bil pripravljen za zbornik o medijih, ki ga ureja prof. dr. Matevž Tomšič (FUDŠ).

Source: Wall Street Journal (Gary Hovland)

Tako hudo, kot prikazuje slika, še ni, a trendi gredo v to smer, kar povzroča pravo paniko pri dominantnih medijih. Tiskani mediji so padli v krizo še preden so se pojavili novi družabni mediji, tv in radio pa kasneje. Spremembe medijske krajine so povzročile vladne (državne) posege, ki jim doslej v demokracijah nismo bili priča.

V totalitarnih sistemih omejevanje medijske svobode ni bilo problematizirano, saj je to imanentno sistemu. Tako so na primer v Sloveniji po revolucionarnem prevzemu oblasti po drugi svetovni vojni enostavno vse medije poddržavili in jih spremenili v transmisijo vladajoče komunistične partije.

A potrebno je narediti razliko med nasilnim medijskim masakrom v totalitarnih režimih in pa regulativnimi posegi v demokracijah. Oba posega sta umetna, a z bistveno razliko. Ne moremo vreči v isti koš regulacije medijskega prostora iz časa nastanka BBC v Veliki Britaniji in radikalno spremembo medijske krajine v tedanji Sovjetski zvezi.

Kljub temu pa zadnja regulacija s strani EU in tudi predvidena sprememba slovenske zakonodaje na tem področju vendarle izstopata. Predstavimo na kratko obe reformi.

II. Evropski akt o medijski svobodi

Mediji so poleg osnovnega poslanstva, tj. informiranje in s tem oblikovanje javnega mnenja, pomembni tudi za vzpostavitev in ohranitev politične oblasti vseh vrst. V tem primeru govorimo o instrumentalizaciji medijev. Tudi totalitarni, avtorski, hibridni, teokratski ipd. režimi jih potrebujejo za ohranjanje oblasti. Kaj bi brez opranih možgan svojih državljanov Vladimir Putin, Kim Jong Un, Xi Jinping, Ebrahim Raisi ipd.? Zato je nadzor nad mediji ključen pogoj za ohranitev oblasti. Ni pa še zadosten, zato je skupna lastnost vseh nedemokratskih režimov nasilje; nad mediji je le eno od njih.

Regulacija medijev v demokracijah je torej drugačna. Že sam postopek sprejemanja pravnega okvira je demokratičen, saj svobodno izvoljen parlament z večino sprejme besedilo zakona. Zakon s tem dobi (demokratično) legitimnost in kot tak se izvaja. Toda to še ne pomeni, da tudi v formalno demokratičnih državah ali zavezništvu, vse poteka v duhu demokracije; nasprotno, veliko je stranpoti in na te želimo opozoriti. Nenazadnje, imamo zrele oziroma stabilne demokracije in šibke, ranljive. Pri slednjih medijska svoboda ni visoka.

Odločevalci na ravni EU, spodbujeni s strani predsednice Ursule von der Leyen, ki je akt napovedala že leta 2021, so se odločili, da je potrebno to področje ponovno in bolj temeljito pravno urediti, da bi okrepili notranji trg, uskladili delovanje medijskih regulatorjev ipd. Predlagatelj se je močno trudil, da bi spraval skupaj pravne podlage za sprejem uredbe in jih končno našel v skupnem okviru notranjega trga. Pravna podlaga za regulacijo je 114. člen Pogodbe o delovanju EU. Člen je sicer splošen, saj govori o sprejetju ukrepov za približevanje določb zakonov in drugih predpisov v državah članicah. Pri tem se posebej poudarja, da predlog temelji na akcijskem načrtu za »evropsko demokracijo«, čeprav ta pojem sploh ni opredeljen.

Razlogi za sprejem European Media Freedom Act (EMFA) naj bi bili večplastni. Najprej se poudarja zaščito in pluralnost medijev. V nadaljevanju pa ugotavljajo, da naj notranji trg medijskih storitev ne bi bil dovolj integriran, poleg tega pa nacionalne omejitve ovirajo prosti pretok. Večkrat se izpostavlja zunanji dejavnik, češ da tretje države sistematično vsiljujejo dezinformacije. Šele v nadaljevanju zakonodajalca - Svet EU in Evropski parlament - poudarjata zaščito uredniške in novinarske neodvisnosti. Zaščita recipientov ni v prvem planu.

Koristno je, da se nova zakonodaja loti tudi strukturnih problemov, ki jih je največ v postkomunističnih državah: netransparentnost lastništva, prevelika koncentracija medijev, ter ureditev državnega oglaševanja, da se zagotovi neizkrivljena konkurenca.

Besedilo, ki ga je predlagala EK, je bilo usklajeno v **trialogu** med Svetom EU in Evropskim parlamentom (EP), torej dvema zakonodajnjima telesoma EU. Po

sprejetju na marčevskem plenarnem zasedanju EP začne veljati dvajseti dan po objavi v Uradnem listu EU.

Z aktom naj bi bil torej vzpostavljen skupni okvir za medijske storitve na notranjem trgu EU. Še enkrat naj poudarim, da uredba v osrednjih ciljih ne postavlja v ospredje recipienta in njegove pravice do objektivne in celovite obveščeniosti, kot je to običajno pri tovrstni zakonodaji, ampak daje prioriteto proizvajalcem in prenašalcem novic. Strukturni problemi v medijskem sistemu, npr. pomanjkanje preglednosti lastništva medijev in dodeljevanje državnih oglaševalskih sredstev ponudnikom medijskih storitev, povzročajo politizacijo medijev in posledično neobjektivno poročanje. 3. člen sicer govori o pravici prejemnikov medijskih storitev, in sicer »da v korist javnega diskurza prejemajo raznovrstne novice in aktualne informativne vsebine«, ki pa je zelo nerodno ubesedena. Najprej bi si bilo potrebno postaviti vprašanje, zakaj v korist javnega diskurza? Nato pa manjka še opredelitev celovite in objektivne informacije.

Torej, glavni namen akta je izboljšati delovanje notranjega medijskega trga, ki vsebuje sicer štiri specifične cilje: 1) spodbujanje čezmejnih dejavnosti in naložb, 2) povečanje regulativnega sodelovanja in zблиževanja, 3) olajšanje zagotavljanja kakovostnih medijskih storitev, in 4) zagotavljanje pregledne in pravične porazdelitve gospodarskih virov (oglaševanja ipd).

Toda dejstva kažejo, da ima sprejemanje evropske medijske regulative pri močnem delu evrokracije tudi **sublimirano intenco**: izvesti pritisk na države članice, v primeru da dominantni mediji ne producirajo ustrezne vsebine. Glede na razpravo na evropskem parketu, je mišljena zlasti Madžarska, v preteklosti tudi Poljska. Evropska komisarka in podpredsednica Evropske komisije Vera Jourova je javno izjavila, da bo akt vplival na obnašanje v članicah in pri tem eksplicitno omenjala Madžarsko. Kot politično sredstvo zoper Madžarsko in Poljsko ga je v času sprejemanja v EP razumela tudi slovenska poslanka Irena Joveva. Nekateri desni poslanci so predlog zavračali z argumentom, da gre za vmešavanje EU v pristojnosti držav članic EMFA je pozdravila tudi poročevalka in predsednica odbora Cult v EP Sabine Verheyen.

Zakonodajalca sicer zatrjujeta, da v skladu s **subsidiarnostjo** ne bodo posegali v pristojnosti držav članic glede financiranja javnih medijev, niti ne bo posegla v »nacionalne identitete ali regulativne tradicije na medijskem področju«. Skratka, upoštevano naj bi bilo tudi zgodovinsko in kulturno ozadje. Pa res?

Na nek način sta si zakonodajalca odgovorila na to vprašanje kar sama sebi, ko razpredata o ustrezni stopnji **regulativne intenzivnosti**. Najnižja oblika regulacije so t.i. priporočila, npr. o pluralnosti in neodvisnosti medijev, se pravi neka spodbuda državam članicam, da same ustrezno uredijo to področje. Višjo stopnjo regulacije predstavlja zakonodajni predlog, pri čemer bi ta pristop določal skupna pravila za notranji trg medijskih storitev, priporočilo pa bi kot spodbuda

državam članicam in medijskim podjetjem za ustrezno ukrepanje. Najvišja stopnja regulacije je t.i. okrepljen zakondajni predlog, ki bi vseboval tudi dodatne obveznosti za podjetja na medijskem trgu in regulatorje, kakor tudi pregledna in pravična razporeditev gospodarskih virov na medijskem trgu.

Zakonodajalca sta, na predlog EK, prvo varianto regulacije, ki upošteva suverenost držav članic, zaobšla, in akt utemeljila z variantama dva in tri. Tako sta dejansko poteptala načelo subsidiarnosti. Evropska ekzekutivna oblast si prilašča tudi permanentno spremljanje izvajanja uredbe. Glavno vlogo pri tem bo imel novo ustanovljeni Evropski odbor za medijske storitve. Spremljanje vključuje »(a) podrobno analizo odpornosti medijskih trgov v vseh državah članicah, med drugim glede stopnje koncentracij medijev ter tveganj za tuje manipuliranje z informacijami in vmešavanje; (b) pregled in v prihodnost usmerjeno oceno odpornosti notranjega trga medijskih storitev kot celote; (c) pregled ukrepov, ki so jih ponudniki medijskih storitev sprejeli za zagotovitev neodvisnosti posameznih uredniških odločitev.« Gre torej za močne pristojnosti in jasno superiornost evropske ravni nad nacionalnimi.

Akt o medijski svobodi sicer vsebuje tudi nekatere dobre rešitve urejanja področja medijev. Med njimi lahko omenimo evropsko podatkovno zbirko o lastništvu medijev, ki naj bi zagotavljala transparentnost lastništva medijev v EU. Akt tudi zahteva vzpostavitev pritožbenih rokov za velike ponudnike storitev pred kakršnimikoli hudimi posegi (npr. brisanjem profilov zaradi ideologije) in spodbuja diverzifikacijo, saj je omejitev za državne izdatke največ 15% proračuna na en medij.

Žal pa je v aktu kar nekaj konkretnih določb, ki vzbujajo pomisleke.

Tako se med drugim predvideva ustanovitev novega Evropskega odbora za medijske storitve. To bo evrokratski organ, sicer sestavljen iz predstavnikov držav članic. Te bodo delegirale svoje člane iz »pristojnih« organov (nacionalnih regulatorjev), ki bodo zastopali interese vladajočih, ki so jih na to mesto postavili. To pa je politika. V slovenskem primeru po novem bo to vlada, ne več parlament.

V Evropi obstaja problem, da je večina medijskega prostora levo usmerjenega, se pravi, da je asimetričen, v Sloveniji pa še posebej, saj je celo več kot 80% medijev naklonjenih politični levici. Prav v tem je resničen problem, ki pa ga predlog Akta žal ne naslavlja. Akt ne zagotavlja posamezniku, da bo lahko svobodno izbiral politično informativne vsebine, ker ustrezne ponudbe enostavno še ni dovolj. Zato bi zakonodajalca na evropski ravni morala več pozornosti nameniti temu, kako v državah članicah odpraviti preveliko asimetrijo. Posledično bi bili z medijskim sistemom lahko zadovoljni tudi predstavniki - recimo temu - »politične manjšine«, ki so zapostavljeni zlasti v nekaterih postkomunističnih državah, kjer je stara nomenklatura ohranila vzvode moči tudi v medijskem sistemu.

Omenjeni evropski odbor bo ustanovil t.i. strokovno skupino, ki jo bodo sestavljali predstavniki civilne družbe, poleg strokovnjakov in predstavnikov medijev iz samoregulativnih ali koregulativnih organizacij, kot so novinarska združenja in medijski ali tiskovni sveti ipd.

Odbor in njegova delovna telesa bodo pripravljala mnenja o nacionalnih ukrepih. Ta mnenja bodo vplivala na odločitve EK in predstavljala podlago tudi za Poročilo o vladavini prava. EMFA si je močno podredil nacionalne regulativne organe. To je bil tudi eden od glavnih trdih orehov v dialogu.

Povsem utopično pa je verjeti, da bi države članice zagotovile, da so nacionalni regulativni organi sistemsko ločeni od vlad in funkcionalno neodvisni od svojih vlad ter od določenih interesnih centrov. EMFA predvideva celo ustanovitev posebnega medijskega ombudsmana ali organ, ki bo preverjal na primer financiranje medijev ipd. Še en papirnat tiger in dodatna birokratizacija. Že iz slovenskega primera spreminjanja medijske zakonodaje se jasno vidi, da je želja oblasti podrediti si medijski sistem tudi s pomočjo regulativnega organa, če pogledamo samo sestavo, način ustanovitve in pooblastila organa.

Zato se zdi, da je naročilo EU državam članicam kot papirnati tiger, ko zahteva, da v svoji zakonodaji zagotovijo, da so mediji popolnoma avtonomni in uredniško neodvisni od vladnih, političnih, gospodarskih ali zasebnih osebnih interesov, da lahko pri opravljanju svojih nalog javne storitve svojemu občinstvu nepristransko in neodvisno raznovrstne informacije in mnenja. Prav tako naj bi bilo zagotovljeno, da bodo upravljalske strukture oblikovane pregledno in nediskriminatorno, spoštovale načela neodvisnosti, odgovornosti, učinkovitosti, preglednosti in odprtosti. Še pred implementacijo je jasno, da so to le pobožne želje.

Evropskemu zakonu o medijski svobodi ni mogoče - kljub mojemu načelnemu stališču, da se kulture, kamor spadajo tudi mediji, ne regulira na tako radikalen način - popolnoma odreči vse koristnosti. Zlasti države, ki so v tranziciji, lahko veliko pridobijo s sprejetjem določenih vzorcev in struktur, ki lahko pozitivno vplivajo nadaljnji razvoj medijske krajine. Toda ta reforma, denimo v Sloveniji, bi morala biti celovita, vanjo pa vključenih čim več različnih deležnikov, tudi političnih, še posebej ko gre za politično informativne programe, ki so najbolj občutljiv del medijsko-komunikacijskega procesa. A temu ni bilo tako, ker cilj reforme ni medijska svoboda nasploh, ampak »svoboda« (nadzorovanih) medijev.

III. Prihajajoči novi slovenski zakon o medijih

Temeljiti evropski regulaciji medijskega podsistema sledi še naša. Decembra lani je slovenska vlada poslala v javno obravnavo predlog novega Zakona o medijih, deloma že pod vplivom omenjenega Evropskega akta o svobodi medijev (EMFA). Dosedanji zakon, ki je bil že nekajkrat noveliran, je star več kot dve desetletji;

zaradi tehnoloških in drugih sprememb ni več ustrezen. Glavna izpostavljena cilja v predlogu sta zagotavljanje pravice do celovite medijske obveščenosti ter zagotavljanje medijskega pluralizma, kar je poleg vsebinske pristranosti (asimetrije) in netransparentne koncentracije lastnikov, glavni slovenski problem.

Težave medijskega prostora želi vlada rešiti na način, da bo s »korenčkom in palico« urejala medijsko krajino. Že v zadnjih 20 let je država (beri vlade) finančno intervenirala na medijski trg, pogosto netransparentno, v skupni višini 50 milijonov evrov, kar je veliko za slovenske razmere. K temu je potrebno prišteti še neposredne in posredne posege vlad na oglaševalske storitve. Skratka, politika je močno vpeta v slovenski medijski prostor. Ker so klasični dominantni mediji zašli v permanentno krizo, želi vlada z dodatnimi sredstvi pomagati še posebej tem, ki so v veliki večini levosučni. To seveda ne bo v ničemer povečalo medijskega pluralizma. Vsestranska asimetrija se bo le še zabetonirala in svetli cilji nove zakonodaje bodo ostali le črka na papirju.

Novi register, ki se ustanavlja, naj bi pripomogel k večji preglednosti in posledično k manjši koncentraciji, kar ima za medijsko raznolikost še poseben pomen. Kljub navidezni raznolikosti lahko različni mediji govorijo v en glas, če imajo istega lastnika. Zato je to eden od velikih izzivov novega zakona. Novi regulator bo imel zato veliko dela in odgovornosti, če se bo odgovorno lotil poslanstva, a glede na stanje razmer pri nas močno dvomim. Naj tu omenim nemški model omejevanja medijske prevlade, ki temelji na podlagi deleža televizijskega občinstva. Pristojna komisija intervenira vsakič, ko želi na primer kakšna tv mreža ob združitvi preseči 30% deleža občinstva. Si lahko zamislite situacijo, če bi ta kriterij vnesli v slovenski zakon?

Zakon se posebej ukvarja tudi z vlogo umentne inteligence v medijih. V tem primeru je ustrezna regulacija pomembna še posebej z vidika zagotavljanja zanesljivih informacij, ohranjanja etičnih meril in varnosti pred dezinformacijami. Uporniku medijskega sporočila mora biti omogočeno, da bo vedel, kateri del informacije je produkt novinarjevega dela, kateri del pa umetne inteligence.

Kadar država, ali bolje vlada ali vladajoča politika, hoče kak družbeni podsistem spraviti pod nadzor, išče v njem t.i. javni interes. V 14. členu ga na splošno opredeli kot skrb države za celovito obveščanje in medijski pluralizem. To se na prvi pogled dobro bere. Prav je, da država poskrbi za preglednost medijskega lastništva in financiranja, da spodbuja medijski pluralizem, tudi to, da podpira novinarsko avtonomijo. Težave pa se začnejo tam, ko si oblast pridržijo pravico presojanja, kaj je to kakovostno novinarstvo, ali v primeru, ko želi zaščititi državljanke in državljanke pred »škodljivimi medijskimi praksami«, kot so dezinformacije, propaganda in sovražni govor. Neodvisni gremiji, ki bi o tem odločali onkraj interesov oblasti, v praksi ne obstajajo, še posebej ne v demokracijah, ki niso dovolj zrele in vitalne. Prav ti gremiji, o njih več v nadaljevanju, lahko bistveno vplivajo na stanje v

medijih. Politična oblast pod krinko javnega interesa preko svojih organov vpliva na strukturo in posredno na vsebino medijskega poročanja.

Zakon o medijih posveča posebno pozornost avtonomiji novinarja (zlasti tistih v mainstream medijih). Povedna je pravica novinarja, da zavrne pripravo prispevka, če je v nasprotju z njegovimi prepričanji (5. člen). Načeloma je to v redu. Toda zamislimo si situacijo, ko je na nekem nacionalnem tv zavodu v dnevno-informativnem programu več kot 90% zaposlenih novinarjev levo usmerjenih. Že zaradi te pravice odrekanja postane pristranskost poročanja sistemska lastnost. Tak primer imamo pri državni RTV Slovenija. Za pravico recipienta, da je objektivno informiran, se ne zmeni nobeden. Ko sem pred leti ternal o pristranskosti poročanja nekega novinarja iz mainstream medija, mi je poslanski kolega z leve dejal, češ, kaj pa ti pričakuješ, da bo poročal v nasprotju s svojimi prepričanji (?). In tako pristanemo v začaranem krogu.

Posebno pozornost, kot smo že omenili, nam mora pritegniti nova sestava in način imenovanje Sveta za medije, ki bo po sprejetju zakona zamenjal Svet za radiodifuzijo (SRDF, 31. člen). Tega je dosedaj imenoval Državni zbor. Novi ZMed to pristojnost prenaša na vlado, kar pomeni, da Svet za medije, ki bi moral biti avtonomen regulatoren organ postaja transmisija vlade, saj zanjo opravlja določene naloge. Svet za medije bo kajpak depolitiziran, sestavljen iz strokovne javnosti in civilne družbe, če se malce pošalimo. V začetku 90. let sva z dr. Jožetom Pučnikom, ko je bil podpredsednik vlade, v času, ko se je spejemal prvi Zakon o RTV, naprotovala dikciji, naj civilna družba sestavlja Svet RTV, saj sva se že takrat zavedala, da je to trojanski konj politične levice. Paracivilne NGO-ji so bili že takrat v službi stare nomenklature. Poudarjala sva, da so nevladne organizacije skupek zasebnih in skupinskih interesov in nikakor ne more reprezentativno predstavljati dejanske civilne družbe. Isto prevaro uporabljajo levičarji tudi sedaj, več kot tri desetletja kasneje, tudi na EU ravni.

Svet za medije – v bistvu vladni organ - bo po analogiji na evropski regulator, imel sicer precejšnjo moč, saj bo spremljal, nadziral, analiziral, dajal mnenja, pripravljaj letna poročila ipd.

Manjšo svobodo/avtonomijo bo imel samostojni novinar, ki običajno ne dela za mainstream medije. Izbris samostojnega novinarja ureja 10. člen predloga zakona. V mainstream medijih so novinarji močno zaščiteni, tako normativno kot politično, preko strank, ki jim služijo ali pa z močnimi sindikati. Predlog zakona med drugim opredeljuje pogoje za izbris. Vlada je s tem pokazala »palico«, ki jo bo uporabila, ko bo treba kakšnega novinarja ali medij enostavno izbrisati. Pravice uporabnikov torej niso v prvem planu, kar je glavno sporočilo novega predloga slovenskega zakona o medijih. V njem je omenjena tudi pravica do popravka, ki jo je kot nadstandardno uveljavila vlada že leta 2006. Zadnja novela pa daje obsežno polnomočje uredniku, ki lahko zahtevek za popravek zlahka zavrne (člen 54).

V slovenski javnosti je sprožil največ strahu in negodovanja predlog 34. člena, ki govori o prepovedih medijske dejavnosti, v glavnem zaradi spodbujanja k neenakopravnosti in nasilju. Inšpektor lahko začasno prepove razširjenje »spornih« vsebin.

Dvom v iskrene namene predlagatelja so izrazili zlasti katoliški mediji, še posebej Radio Ognjišče, ki je sicer nepridobitna radijska postaja posebnega pomena. V koordinaciji katoliških medijev celo menijo, da je predlog zakona v nasprotju z Ustavo Republike Slovenije in mednarodnimi pogodbami, saj omejuje zagotovljene svoboščine. Za njih sta posebej problematična 34. člen, ki omogoča arbitrarno cenzuro pod pretvezo preganjanja sovražnega govora, in 48. člen, ki posega v versko svobodo z omejevanjem oglaševanja verskih skupnosti.

Za slovensko kulturo je izjemnega pomena še določilo o deležu domačih avdiovizualnih vsebin. 22. člen namreč določa, da je jih nujno potrebno le 5% slovenskih vsebin, kar je z nacionalnega in kulturnega vidika nesprejemljivo.

Pluralnost medijev pomeni tudi raznolikost lastnikov, uredništev, novinarjev in novinark in ne nazadnje različnih virov financiranja. To zagotavlja, da se slišijo različni glasovi in stališča, da zajamejo tudi tiste, ki so bili doslej diskriminalizirani. Večina velikih mednarodnih medijev teži levo od sredine, v Sloveniji je preko 80% medijev naklonjenih politični levici. Kar se tiče novega zakona o medijih tega problema ne rešuje.

Da oblast hoče instrumentalizirati polje medijev, se je najprej pokazalo s tem, da v pripravo zakona ni povabila širše strokovne javnosti, niti strokovnjakov iz SRDF, kaj šele druga strokovna združenja. Zato je Svet za radiodifuzijo pripravil pripombe in svoje predloge ter predlogu zakona ni dal soglasja. Ocenjujejo, da je predlog zakona pretirano usmerjen v nadzor, celo v nadzorovano ukinjanje neprijetnih medijev, ne pa v spodbujanje razvoja novih medijev. Preveč je usmerjen v restrikcije in celo v cenzuro, kar v razvitih demokracijah redko zasledimo.

IV. Zaključek

EU si zadnje čase prilašča vse več pristojnosti, ki so v preteklosti spadale pod okrilja držav članic, kot na primer na polju kulture. Zadnji zakonodajni akt (EMFA) je tipični primer radikalne regulacije, ki nekoč avtonomni medijski prostor na nacionalni in evropski ravni potiska v popolnoma odvisen položaj, v katerem vladajo pravila, obveze, sankcije, kar pomeni kršitev načela subsidiarnosti, na katerem temelji EU. Ni dobro, da se je EU odločila za t.i. trdo regulacijo. Lahko bi sprejela akt, ki bi večinoma temeljil na priporočilih. Razumemo, da nekatere zadeve morajo biti regulirane – že iz normativnih in tehničnih razlogov. Toda regulacija je pretirano restriktivna, kar imponira političnim silam z nedemokratičnim refleksom v državah članicah, kot je denimo Slovenija.

Obema zakonoma (evropski je že sprejet, slovenski se sprejema) je skupno, da se ne fokusirata na to, kaj je dobro za državljana, tistega, kateremu so sporočila namenjena. Logika te intervencije je obrnjena na glavo. Lahko bi rekli, da rep maha s psom. Namesto svobodnega medijskega prostora, katerega srčika je celovito in pošteno obveščanje, bomo dobili močno zbirokratiziran medijski sistem, ki bo ščitil interese določene politike. To je politika, ki ne mara svobode, tržnih zakonitosti, ampak zabetoniran sistem pravil.

Da evropski levici obvladovanje medijskega prostora veliko pomeni, dokazuje tudi nenavadna politična proaktivnost podpredsednice EK in komisarke za vrednote in transparentnost Vere Jourove. Že pri sprejemanju EMFA je čutila potrebo, da je eksplicitno potrdila, da uredba pomeni instrument pritiska na Madžarsko in Poljsko. Še prej je nezakonito intervenirala v Sloveniji, kjer se je sprejemala novela zakona o RTV, katerega implementacijo je sprva Ustavno sodišče (US) zadržalo. Po njenem obisku US je slednje spremenilo mnenje. Ko je zakon začel veljati, je vlada brezkompromisno zamenjala vodstvo zavoda nacionalne televizije. Kasneje je bil del zaposlenih deležen še nasilja, poniževanja, blatenja, laži in naposled so bili odstranjeni z delovnega mesta (primer oddaja Panorama, v kateri se nikoli niso opredeljevali za eno ali drugo politično opcijo). Vse to je posledica »medijskega puča«, ki ga izvaja skrajno-leva oblast na nacionalni televiziji in odločilne intervencije v zakonodajni postopek, ki ga je skoraj zagotovo opravila omenjena komisarka. Ko je avtor tega prispevka zahteval objavo dokumentov njenega obiska, da bi dokazal nezakonito politično intervencijo - ni nepomembno dejstvo, da Jourova spada v isto politično skupino kot vladajoča stranka v Sloveniji -, jih ni hotela razkriti, kljub temu, da jo je k temu neposredno pozvala tudi Emily O'Reilly, evropska omdusmanka. Skratka, komisarka za vrednote in transparentnost krši svojo lastno zakonodajo, dela v nasprotju z vrednotami, ki jih zastopa. Dejansko je padla v institucionalni konflikt z evropskimi inštitucijami.

Levica torej ne izbira sredstev za nadzor nad mediji. Najprej so si podredili mainstream medije (npr. RTV), ki se financirajo z davkoplačevalskim denarjem. Neposlušne medije čakajo palica, izbris in druge restrikcije, ki bodo dobile v novem medijskem zakonu tudi pravne podlage.

Ni nepomembno dejstvo, da je svobode v medijih v Sloveniji veliko manj, ko so na oblasti leve politične stranke. Tako tudi kažejo indeksi medijske svobode. V zadnji analizi lanskega leta, ki jo pripravlja organizacija Reporters without borders, se je Slovenija znašla na katastrofalnem 50. mestu, celo za Gambijo. V času prejšnje desnosredinske vlade (leta 2021) je bila kar štirinajst mest višje.

Skratka, lahko zaključimo, da takšna podržavljanje prostora, ki bi moral biti čim bolj svoboden, ni primerna. Vlada nima pravice, da davkoplačevalski denar selektivno namenja sebi naklonjenim medijem. Po 35 letih tranzicije bi težko rekli, da imamo v Sloveniji podedovan kulturni problem, da je v glavah ljudi še vedno

star miselni obrazec, da mediji služijo oblastem in da avtonomija, ko je v ospredju profesionalno, pošteno in odgovorno delo, še ni prevladujoča v miselni strukturi ljudi. Ne moremo sicer trditi, da nimamo kulturnega problema, ki se kaže v »demokratski lenobi«. Bliže smo resnici, če ugotavljamo, da je slovensko politično sceno spet »presenetil« levi radikalizem, ki je bil zadnja tri desetletja vsaj deloma marginaliziran. Ta oblast razume totalno, se pravi totalitarno.

Toda čas ne dela za ekstreme niti za **pretirano regulacijo** na nobenem družbenem področju, še najmanj na polju medijev, ki ga je pri nas doletel »dvojni« odmerek, bruseljski in slovenski. Vse več recipientov namreč pridobiva informacije iz večih in različno usmerjenih virov. Javnost je vse bolj izobražena in vešča ter razumno selektivna pri pridobivanju in razumevanju informacij, ki so na voljo. In to je edina naravna ovira levičarskim ekstremistom, da ne bodo trajneje penetrirali družbe in njenega najbolj vitalnega dela - medijev.